

Quakers geloven dat er 'dat van God' is in ieder persoon; dat er, met andere woorden, in ieder persoon een vlammetje is van het Goddelijke Licht. Zij geloven ook dat ieder mens uniek is: elke persoon heeft een unieke waarde en dient met grote zorg te worden benaderd. Deze opvatting leidt quakers ertoe om alle mensen zonder onderscheid te waarderen en te proberen hen geen schade toe te brengen of te bedreigen. Een aanzienlijk deel van de quakers past deze opvatting ook toe op dieren en is vegetariër.

De officiële naam van de quakers (spreek uit: 'kwekers') is 'Godsdienstige Gemeenschap van de Vrienden' (Religious Society of Friends). Oorspronkelijk, vlak na hun stichting in de jaren 1650, noemden ze zichzelf 'Vrienden van de Waarheid' of 'Kinderen van het Licht'. Ze kregen de bijnaam 'quakers' (bevers, trillenden) omdat de eerste aanhangers beefden van emotie tijdens hun religieuze praktijk. De Vrienden wilden een terugkeer naar het primitieve christendom bewerkstelligen. Ze beschouwden kerken, een betaalde priesterklasse, vastgelegde rituelen en geloofsbelijdenissen, en uiterlijke sacramenten als een ernstige afwijking van de oorspronkelijke leer van Jezus. George Fox (1624-91), die samen met Margaret Fell (1614-1702) de stichter was van de beweging, had tijdens een openbaring het inzicht verkregen dat iedereen een directe, onbemiddelde relatie met God kan hebben. Fox en zijn volgelingen trokken Engeland rond om te prediken en kerkdiensten te verstoren. Vaak belandden ze daarvoor in de gevangenis. Daar trokken ze zich echter niets van aan, overtuigd als ze waren dat elk mens, man of vrouw, boer of edelman, het vermogen had zich naar het Inwendige Licht te keren. Hiervoor was elke plaats of elk tijdstip even geschikt als alle andere. De belangrijkste manier om God te vereren tijdens bijeenkomsten van de quakers was de stilte, omdat die de beste garantie biedt om in direct contact met God te treden. Een groot aantal quakers trokken mee naar de Nieuwe Wereld (de huidige Verenigde Staten), waar ze vandaag talrijker zijn dan in het moederland Groot-Brittannië. Tussen de 18de en 20ste eeuw splitsten de quakers zich in verschillende stromingen. Sommigen behielden de stilte als basis voor verering (de ongeprogrammeerde quakers), terwijl andere een vooraf vastgelegde vorm van eredienst aannamen (de geprogrammeerden) en toch sacramenten gingen accepteren. Het totaal aantal quakers over de hele wereld wordt geschat op ongeveer 250.000, waarvan 130.000 in de VS en Canada, 25.000 in Groot-Brittannië, 45.000 in Afrika en 25.000 in Latijns-Amerika. Op het Europese vasteland zijn de quakers zeer schaars (minder dan 5.000).

Schepping

Volgens de quakers kan verering van God en de schepping niet worden losgekoppeld van sociale actie. De quakers dienen in concrete handelingen en gedragingen getuigenis af te leggen van hun overtuigingen. Dat houdt in dat, in een gegeven sociaal-historische context, iedere quaker voor zichzelf moet overdenken en besluiten op welke manier hij best uiting kan geven aan zijn geloof. Omdat we allen behoren tot Gods schepping, kan ons eigenbelang ook niet worden gescheiden van het algemeen belang.

De radicale en non-conformistische opstelling van de quakers had tot gevolg dat zij tot aan het einde van de 19de eeuw werden uitgesloten uit universiteiten en publieke ambten. Ze richtten zich dan maar tot het zakenleven. Omdat velen onder hen bekend stonden om hun eerlijkheid en integriteit, waren hun zaken dikwijls zeer succesvol. Zo werden in Groot-Brittannië Barclay's Bank, Lloyd's Bank en Cadbury's chocoladebedrijf opgericht door quakers. Ook in de oprichting van Oxfam hebben quakers een belangrijk aandeel gehad.

Hoe ze geld verdienen, is voor quakers zeer belangrijk. Wat ze doen, moet positieve gevolgen hebben voor de gemeenschap. Ze vermijden bijvoorbeeld contacten met of investeringen in firma's die wapens fabriceren of repressieve regimes ondersteunen. Geld 'verdienen' op de beurs wordt met een scheef oog bekeken, net zoals gokken (geld verdienen op de kap van anderen, die het verliezen). Roken en drinken is op vele quaker bijeenkomsten not done, maar quakers zullen geen absoluut verbod instellen op iets. Veeleer zullen ze adviezen geven of mensen aansporen de voor- en nadelen van iets af te wegen en hierdoor hun gedrag te laten leiden.

Naast een uiterst vroom aspect bevat het quaker geloof dus ook een bij uitstek rationeel aspect: de overtuiging dat men zijn gedrag kan sturen en verbeteren op basis van redelijke inzichten. Dat daarbij een grote dosis van discipline, volharding en zelfstandigheid nodig is, heeft allicht vele christenen afgeschrikt om zich aan te sluiten bij de Vrienden. Harvey Gillman schrijft in zijn boek *A Light that is Shining*: 'De vraag is steeds: in hoeverre ben je in controle over je eigen leven, in welke mate gebruik je je geld op een wijze en creatieve manier, in hoeverre ben je een voorbeeld voor degenen waarop je een invloed zou kunnen hebben? In deze dingen en in vele andere is het makkelijk om meegesleurd te worden door sociale druk en is het vaak moeilijk om vast te houden aan je principes.'

Toegepast op genotsmiddelen luidt het advies dat de roker of drinker zijn eigen gezondheid of die van anderen in gevaar kan brengen, en de gevoeligheid voor andere personen of God kan ondermijnen.

Het adagium is: 'We proberen eenvoudig te leven zodat anderen eenvoudigweg kunnen leven'

Zorgzaam

In vroeger tijden waren quakers bekend om hun eenvoudige levenswijze, die goed tot uiting kwam in de alledaagse kleren die zij droegen. Vandaag vertaalt deze houding zich niet meer in het dragen van grijs maar in kritisch omgaan met de 'waarden' van de consumptiemaatschappij. Het adagium is: 'We try to live simply that others may simply live' ('We proberen eenvoudig te leven zodat anderen eenvoudigweg kunnen leven').

Het idee dat we met zorg dienen om te gaan met de wereld en met ons leefmilieu leeft heel sterk bij de quakers. De schepping van God is een geschenk dat we moeten koesteren. De toestand waarin we, als beheerders van de schepping, deze schepping doorgeven aan de volgende generatie moet ten minste even goed zijn als die waarin we haar hebben ontvangen. John Woolman (1720-1772), een beroemde Amerikaanse quaker, drukte het als volgt uit: 'Wat de aarde voortbrengt is een geschenk van onze genadige Schepper aan haar bewoners, en de aarde verarmen om oppervlakkige grootsheid voort te brengen lijkt op een verwonding voor de tijd die na ons komt.'

Verscheidene quakers die dit idee radikaal-consequent interpreteerden, gingen zich afvragen of ze het niet konden toepassen op alle levende wezens. Woolman: 'Zeggen dat we God, als niet aanschouwde, beminnen en tegelijkertijd wrede handelen ten overstaan van eender welk schepsel dat beweegt door Zijn leven is een contradictio in terminis.'

Dit verklaart dan ook waarom vele quakers zich van in de 18de eeuw hebben ingezet tegen de jacht en andere wrede vormen van 'sport' en vermaak, en tegen bepaalde experimenten op dieren. Quakers waren ook bij de pioniers van de vegetarische beweging. De dierenvrienden onder de quakers richtten in 1891 de organisatie Quaker Concern for Animals (QCA) op in de schoot van de Britse Religious Society of Friends. De vereniging is een lobbygroep die andere quakers ertoe wil aanzetten om hun ethische principes ook op dieren toe te passen. In de beginperiode richtte de vereniging zich vooral op bewustwording rond en protestacties tegen dierenexperimenten. Onder de quakers hebben zich immers ook altijd dokters en wetenschappers bevonden die aan vivisectie deden. Deze praktijk is voor quakers nog steeds het meest voor de hand liggende gebruik van dieren om tegen te ageren. Haast vanzelfsprekend is de grote meerderheid van de quakers gekant tegen experimenten om cosmetica te testen. Sommige quakers zijn echter voorstanders van medische experimenten op dieren. Zij redeneren dat deze ten goede komen aan de mensheid. De QCA ijvert ervoor om experimenten vanuit een puur ethisch perspectief te bekijken (rechtvaardigt het zogenaamde voordeel voor mensen het opofferen van het leven van een dier?), maar de laatste jaren durft de QCA ook meer en meer de medische opportuniteit van experimenten in twijfel te trekken (vele experimenten zijn futiel, banaal of zelfs schadelijk met betrekking tot de gezondheid van mensen).

QCA is een overkoepelende vereniging, maar het engagement van de quakers komt vooral tot uiting in hun eigen lokale gemeenschap, binnen de Comités, waar tijdens vergaderingen diverse initiatieven worden ondernomen. Zo hebben in de Verenigde Staten talrijke Quaker Comités een (Sub-)Comité voor de Verbondenheid met Dieren (Animal Kinship Committee).

Pacifisme

De vegetariërs bij de quakers hebben zich verenigd in de Vegetarische Vrienden en hebben een eigen website. Die site is vooral gewijd aan hun magazine, The Peaceable Table (De Vredevolle Tafel, met als ondertitel 'Vegetarisch tijdschrift voor quakers en andere mensen die geloven'). Dit uitstekend magazine bevat vele diepgaande artikelen en commentaren, naast inspirerende getuigenissen van vegetariërs die hun respect voor het leven putten uit hun geloof. Een van die getuigenissen verhaalt over de band tussen de antislavernij beweging en de vegetarische beweging. Toen de strijd tegen de slavernij op gang kwam, waren niet alle quakers onmiddellijk van de partij.

Vele Europese en Amerikaanse quakers hadden Afro-Amerikaanse slaven 'in bezit'. De quakers evolueerden echter meer dan de aanhangers van andere geloofsbekenningingen in de richting van verzet tegen slavernij. Zo kwam het binnen de Vrienden al relatief vroeg tot vele interne strubbelingen over dit onderwerp. Na enkele decennia zette de beweging zich als geheel - en als vanzelfsprekend - af tegen slavernij. Iets gelijkaardigs is nu aan de gang in verband met dierenrechten (al lijkt de evolutie hier toch niet even vlot te gaan). Omdat de quakers expliciet pacifistisch zijn ingesteld, van in het begin tegen geweld zijn, én politiek vooruitstrevend, is het logisch dat zij verder staan dan andere geloofsgemeenschappen in hun engagement voor dierenrechten en vegetarisme. Omdat echter niet elke quaker overtuigd is van het verband tussen vegetarisme en geweldloosheid, worden er in de beweging verhitte discussies gehouden over eten en ethiek.

Een lid van QCA schrijft: 'Wat met de andere wezens op aarde? Hebben zij niet evenzeer intrinsieke waarde? Waarom beschouwen vele Vrienden het eten van vlees als een noodzaak? Hoe kunnen we rechtvaardigen dat we de onderwerping, foltering en slachting van miljarden landbouwdieren blijven ondersteunen?'

Omdat de quakers expliciet pacifistisch zijn ingesteld, van in het begin tegen geweld zijn, én politiek vooruitstrevend, is het logisch dat zij verder staan dan andere geloofsgemeenschappen in hun engagement voor dierenrechten en vegetarisme.

In een beschouwing in The Peaceable Table van december 2005 schrijft uitgever Gracia Fay Ellwood: 'Degenen die samen met ons Kerstmis zullen vieren deze maand zullen zich herinneren dat het woord "Immanuel", "God-met-ons", wil zeggen dat God aanwezig is in een

Geschreven door Dirk Boeckx

vrijdag, 26 oktober 2007 12:00 - Laatst aangepast donderdag, 23 september 2010 00:41

stal. Het Goddelijke Kind wordt niet enkel omringd door de armsten onder de arme mensen [de herders, DB], maar ook door de dieren waarvan men denkt dat ze nog minder waarde hebben dan zij. God houdt van hen allen en komt hen verlossen, soms door het werk van onze handen. "Wat je gedaan hebt aan de minsten van mijn broeders en zusters, dat heb je aan Mij gedaan." ' Dat is nog eens radicaal: dieren beschouwen als broeders en zusters van de mensen.

Vegetarische quakers schatten zelf dat ongeveer 30% van alle quakers vegetariër is. Op de meeste bijeenkomsten van quaker jeugdgroepen wordt vandaag uitsluitend vegetarisch voedsel geserveerd. Wat de quakers in elk geval duidelijk hebben aangetoond, is dat er een christelijke basis bestaat voor vegetarisme en dierenrechten. De quakers vervullen hierin een voortrekkersrol voor andere christenen.

Dit artikel werd gepubliceerd in [EVA Magazine 21](#)